

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Ajén moral perlu dilarapkeun ti leuleutik di lingkungan kulawarga, nu pungsina pikeun cecekelan atawa dadasar dina kahirupan. Salian ti kulawarga, di lingkungan nu sipatna formal saperti di sakola yénajén moral téh kudu diajarkeun. Pangna kitu dina kahirupan sapopoé manusa moal bisa leupas dina moral. Ajén moral mangrupa tinimbang nu dipaké di masarakat dina ngukur hadé goréngna pasipatan hiji jalma. Turunna moral bangsa kiwari gumantung kana dirina séwang-séwangan, henteu sakabéh masarakat teu miboga moral, tapi nu katitén yén éta hal bakal jadi pangaruh gedé saupama euweuh tarékah pikeun ngarobahna (Setyawati, 2013, kc. 3). Ku kituna nilik kana kondisi sosial jaman kiwari katitén pisan perlu ayana tungtunan agama nu antukna bakal ngarahkeun moral manusia.

Ajén moral nyaéta salah sahiji aspek anu kapangaruhan ku ayana ajén-ajén budaya nu sumberna tina pangaruh modérn. Disagédéneun éta, lumangsung dina prosés globalisasi nu antukna ayanadegradasi atawa turunna moral bangsa Indonesia. Tangtu waé éta pasualan moral téh aya hal anu ngabalukarkeunana. Salah sahiji pasualan anu katitén nyaéta ngaronjatna prosés *industrialisasi* jeung *urbaniasi* ku mekarna téhologi informasi. Éta jadi hiji hal anu teu bisa dipisahkeun dina arus globalisasi di jaman kiwari (Muthohar, 2013, kc. 325). Nurutkeun Suradarma (2018, kc. 51) ayana fénoména moral ieu mangrupa hiji kahariwang nu kacida gedéna pikeun hiji bangsa, kusabab ruksakna moral bangsana éta sorangan. Upama rumajana ancur, bangsana ogé ajur lebur (Ai Roudotul dina Suradarma, 2018, kc. 51).

Data ajén moral dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* kapaluruh éta pasualanaya patalina jeung moralitas nu nyampak di jaman kiwari, ku kituna moral mangrupa hiji hal anu utama pikeun jadi dadasar dina ngatik tur ngadidik anak dina nyanghareupan mekarna jaman tur hirup di éra globalisasi. Katitén dina kabiasaan anu teu hadé dina kahirupan sapopoéna. Contona dina cutatan novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* nyaéta kabiasaan goréng nu dilakukeun ku Si Kardun

nu mangaruhan sikep Si Bohim. Balukarna kabawakeun goréng, éta hal jadi hiji pasualan moralitas budak kurangna apingan kolot nu antukna mangaruhan kana kabiasaan hirup kumbuhna. Dina éta novel kapaluruh ayana ajén moral, boh ajén moral ka pribadina boh ajén moral ka manusa séjénna, jsb. Éta hal salah sahiji ajén moral nu kapaluruh tur kacangking dina cutatan novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap*.

Samsoedi nyaéta salah sahiji pangarang Indonesia munggaran anu ngahususkeun diri nulis carita-carita barudak. Ieu pangarang ogé tapis dina ngagambar jeung nyanggi lagu. Kabiasaan Samsoedi satamatna ti sakola guru langsung dijenengkeun jadi guru bantu di Tangerang, kurang leuwih genep taun. Salila mancén tugas di dinya, Samsoedi sok milu ngabantu kagiatan di penjara *Kanak-kanak Tangerang*. Ti harita Samsoedi dipindahkeun gawé ka Bandung, tapi teu lila ti harita pindah deui ka Jakarta digawé jadi rédaktur Balé Pustaka. Teu héran upama pamacana mikaresep kana karya-karya Samsoedi, salian kabiasaan pangarang anu katelahnna nulis karya-karya pikeun barudak, tur réa nu macana. Éta hal luyu jeung naon nu rék ditalungtik nyaéta ngeunaan moralitas barudak. Di sagédéngeun éta, Samsoedi diabadikeun jadi ngaran hadiah pikeun buku bacaan barudak dina basa Sunda ku Yayasan Basa Sunda Rancagé.

Disagédéngeun éta, oriéntasi étnopédagogik Sunda nyiptakeun manusa nu mibanda moral atawa nu miboga karakter. Nurutkeun Suryanto (2013, kc. 12) yén moral mangrupa tindakan hadé goréngna diri manusa nu kawangun ku kabiasaan, antukna bakal ngawangun moral hiji jalma. Éta hal luyu jeung pamadegan Cheppy, H dina Sinulingga (2016, kc. 216) nu nétélakeun yén kabiasaan teu hadé dina kahirupan bisa misahkeun antara kabiasaan sapopoé jeung kahirupan agamana ku pangaruh ayana kamajuan jaman jeung kurangna atikan moral.

Salah sahiji mangpaat tina ieu panalungtikan nyaéta pikeun bahan pangajaran maca novelnu ditilik dina prosés nganalisis ajén moral tina novel. Mangpaat séjénna, siswa mampuh ngahontal tur bisa nyangkem jeung ngamangpaatkeun karya sastra Sunda pikeun ngamekarkeun kapribadian, ngajembarkeun wawasan, sarta bisa ngaronjatkeun pangaweruh jeung kamampuh ngagunakeun basa Sunda. Panalungtik ngarasa kataji ku novél *Si Bohim jeung Tukang Sulap*

karangan Samsoedi pikeundianalisis ajén moral jeung pamarekan strukturalna. Salian ti éta, ieu panalungtikan penting pisan pikeun diajarkeun di sakola ku sabab aya sababaraha aspék tina tujuan pangajaran, saperti aspék atikan, sosial, rasa, sikep, ngajén jeung kaagamaan. Ku kituna panalungtik baris medar kumaha ajén moral dina ieu karya sastra.

Salah sahiji panalungtikan anu patali jeung ajén moral nyaéta panalungtikan anu dilakukeun ku Hartati jeung Wulan (2016, kc 139) medar ngeunaan ajén moral nu nyangakruk dina novel *Ayat-Ayat Cinta*. Hasil tina éta panalungtikan nétélakeun yén ajén moral bisa jadi babon pikeun hiji jalma atawa kelompok dina ngatur paripolah hususna ajén moralnu engkéna hirup dina dunya atikan. Ku kituna panalungtikan ngeunaan ajén-ajén moral ieu bisa dijadikeun bahan pangajaran maca siswa dina maluruh ajén-ajén moral. Luyu jeung nu ditétélakeun ku Novianti, spk (2013, kc. 250) yén ajén moral dina novel *Kasidah-Kasidah Cinta* karya Muhammad Muhyidin diangkat jadi objék panalungtikan kusabab miboga tujuan pikeun bisa ngawujudkeun parobahan paripolah pikeun pamaca jeung sakabéh pihak, utamana pikeun panalungtik salaku calon guru basa jeung sastra Indonesia nu rék ngatik moral siswa di sakolana.

Katittén yén geus teu ahéng deui mun réa nu nalungtik ngeunaan ajén moral dina karya sastra. Ku kituna, saméméhna geus dilakukeun sababaraha panalungtikan dina wangun skripsi, diantarana: “Ajén Moral Dina Struktur Carita Dongéng Manglé Alit Anu Medal Taun 2012 Pikeun Bahan Pangajaran Maca di SMP” (Rohimah, Ema 2013), “Analisis Nilai Moral Dalam Novel Surat Kecil Untuk Tuhan Karya Agnes Davonar (Pendekatan Pragmatik)” (Setyawati, Elyna 2013), jrrd. Sok sanajan geus aya nu nalungtik saméméhna ngeunaan struktur jeung ajén moral dina sastra. Tapi dina ieu panalungtikan ngagunakeun objék anu bédá, nu dijadikeun objék dina ieu pananlungtikan nyaéta novél *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karangan Samsoedi.

Pikeun ngungkulán pasualan dina ieu panalungtikan, dipaké pamarekan struktural jeung filsafat moral dina nganalisisna. Kumaha ajén moral dina karya ditilik tina struktur nu ngawangun éta karyana jeungajén-ajén moral anu digambankeun tina paripolah, paguneman, jeung pikiran tokoh-tokohna dina éta

karya. Pentingna ieu panalungtikan nyaéta sangkan kapaluruh ajén-ajén moral nu nyangkaruk dina karya sastra. Éta hal bisa diaplikasikeun dina kahirupan sapopoé tur bisa jadi bahan pangajaran ogé pangaweruh jalma réa, sabab pangaruh tina ajén-ajén moral kacida pentingna pikeun ditalungtik. Ku kituna ieu panalungtikan dibéré judul “Ajén Moral dina Novél *Si Bohim jeung Tukang Sulap* Karangan Samsoedi Pikeun Bahan Pangajaran Maca Novel di SMP (Ulikan Struktural jeung Filsafat Moral)”.

1.2 Rumusan Masalah

Masalah dina ieu panalungtikan dirumuskeun ngeunaan ajén moral nu aya dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap*, leuwih hususna objék nu rék diguar nya éta:

- a. Kumaha struktur (téma, fakta carita, sarana sastra) anu aya dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karangan Samsoedi?
- b. Ajén moral naon waé anu kapaluruh dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karangan Samsoedi?
- c. Kumaha larapna hasil panalungtikan pikeun bahan pangajaran maca novel di SMP?

1.3 Tujuan Panalungtikan

Tujuan tina ieu panalungtikan ngawengku dua tujuan nya éta 1) tujuan umum jeung 2) tujuan husus.

1.3.1 Tujuan Umum

Tujuan umum tina ieu panalungtikan nyaéta pikeun mikanyaho ajén moral dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karangan Samsoedi.

1.3.2 Tujuan Husus

Sakumaha anu geus diébréhkeun saméméhna, ieu panalungtikan miboga tujuan pikeun mikanyaho:

- a. struktur (téma, fakta carita, sarana carita) naon waé anu aya dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karya Samsoedi;

- b. ajén moral anu kapaluruh dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karya Samsoedi;
- c. larapna hasil panalungtikan pikeun bahan pangajaran maca novel di SMP.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

Mangpaat tina ieu panalungtikan ngawengku dua aspék, nya éta: 1) mangpaat tioritis, jeung 2) mangpaat praktis.

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Sacara tioritis, ieu hasil panalungtikan dipiharep bisa dijadikeun référéensi pikeun panalungtikan satuluyna, ogé pikeun ngeuyeuban dunya paélmuan ngeunaan sastra dina ngamekarkeun pangaweruh ngeunaan kajian strukturalisme anu aya dina hiji karya sastra, hususna dina ulikan sastra anu didadasaran ku tiori ajén moral.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Mangpaat Praktis dina ieu panalungtikan bisa dimangpaatkeun, diantarana:

- a. Jadi hiji média informasi pikeun ngeuyeuban pangaweruh hususna dina perkara sastra anu leuwih nyoko kana ajén moral dina hiji karya sastra.
- b. Bisa jadi sumber référéensi pikeun para mahasiswa jeung akademisi séjénna dina nalungtik karya sastra Sunda;
- c. Bisa ngeuyeuban produk panalungtikan karya ilmiah tina jihat sastra.
- d. Sangkan panalungtik bisa ngeyeuban pangaweruh jeung wawasan.
- e. Pikeun maham ajén moral dina hiji karya sastra.

1.5 Raraga Tulisan

Sacara gurat badag panalungtikan dina nyusun skripsi kabagi jadi lima bab, anu bisa diwincik saperti ieu di handap.

Bab I medar ngeunaan kasang tukang panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan nu dibagi jadi dua, tujuan umum jeung tujuan husus, mangpaat panalungtikan nu dibagi jadi dua,mangpaat tioritis, jeung mangpaat praktis, jeung sistematika tulisan.

Bab II medar ngeunaan tiori-tiori nu aya patalina jeung struktur, ajén moral, panalungtikan saméméhna jeung raraga mikir. Tiori anu jadi dasar dina ieu panalungtikan ngawengku genep komponén ajén moral nyaéta 1) moral manusa ka pangeran; 2) moral manusa ka dirina; 3) moral manusa ka manusa séjén; 4) moral manusa ka alam; 5) moral manusa kana waktu; 6) moral manusa dina ngahontal kasugemaan lahiriah jeung batiniah.

Bab III medar ngeunaan desain panalungtikan, sumber data, prosedur panalungtikan, téhnik ngumpulkeun data, instrumén panalungtikan, jeung analisis data.

Bab IV eusina ngeunaan hasil jeung pedaran analisis ngeunaan hasil tina panalungtikan data nu patali jeung rumusan masalah, tujuan panalungtikan, katut tiori-tiori dina Bab II.

Bab V eusina ngeunaan kacindekan hasil jeung pembahasan panalungtikan ngeunaan struktural jeung ajén moral dina novel *Si Bohim jeung Tukang Sulap* karangan Samsoedi tur medar balukarna kana pangajaran di Sakola, sarta rékomendasi atawa saran dumasar kana hasil panalungtikan.